

SVOBODNA SLOVENIJA

Año (Leto) XVI (11)
No. (Štev.) 40.

“ESLOVENIA LIBRE”

BUENOS AIRES,
2. OKTOBRA (OCTUBRE) 1958

Štrajki

V sodobnem liberalno-kapitalističnem gospodarstvu so ločene organizacije delavcev in podjetnikov ustaljen pojav. Dandanes nihče delavcem ne odreka pravice, da se organizirajo v delavske zveze, oziroma v strokovne organizacije za varstvo svojih razrednih koristi, posebno, ako gospodarstvo in državna zakonodaja ne ščitita pravilno njihovih pravic. Dejansko je v naši dobi organizirano delo postalo odločilna sila, ki je v kapitalističnih državah po svoji moči in vplivu kapitalu enakovredna. Strokovne organizacije so na delavnem trgu prav tako zaščitne organizacije za delavca, kakor so na blagovnem trgu karteli varstvene organizacije za podjetnike. Delavske organizacije skušajo dobiti nadzorstvo nad delavnim trgom in si osvojiti monopolni položaj nad ponudbo dela, da bi tako dosegle čim ugodnejše plačilne pogoje; — karteli pa se trudijo, da bi dosegli čim boljše blagovne cene s pomočjo nadzorstva in monopola nad ponudbo blaga na blagovnih trgih.

A kakor ne more nihče upravičeno odpraviti delavcem naravne pravice do združevanja, da zaščitijo svoje koristi, tako pa je tudi gotovo, da je delo strokovnih organizacij združeno z dolžnostmi, ki jih narekuje socialna pravičnost. Cilji strokovnih organizacij in sredstva, ki se jih poslužujejo, morajo torej ležati v mejah, ki jih stavita pravičnost in lubezen. Ko branijo posebne koristi svojega razreda, morajo imeti oziroma splošne gospodarske in državne interese. Namen delavskih, kakor podjetniških organizacij ne sme biti, da pritisnejo k tlom svojega gospodarskega partnerja, marveč, da branijo in uveljavijo pravice, ki vsakomur grede.

Pod temi vidiki je treba presojeti tudi stavkovno gibanje, ki je v zadnji dobi naravnost poplavilo tukajšnje argentinsko gospodarstvo.

Štrajk je v naši dobi poglavito bojno sredstvo delavca. Pod to besedo razumemo dogovorjeno in organizirano ustavitve dela z namenom, da podjetnik spriči gospodarske škode, ki mu grozi, popusti zahtevam organiziranega delavstva.

Nekoč so štrajkovno gibanje smatrali za uporno gibanje. V državnih kazenskih zakonikih ni manjkalo določb, ki so štrajkujoče zaplete v raznovrstne obtožbe. Tako so n. pr. stavkovne straže bile obtožene nasilja nad svobodo tistih, ki bi hoteli delati. Danes je v tem pogledu drugače. Tisti, ki vodi in organizira štrajke, so od javne oblasti priznane strokovne organizacije, ki same prepričujejo tako imenovane "divje" štrajke, ki ne bi bili izvedeni organizirano, marveč na lastno pest kake delavske skupine. Zato so organizirani štrajki, ki jih delavstvo sklene s svobodnim glasovanjem, v nekem smislu policijsko privilegirani. Ako se vzdrže nasilja in javnega nerada, policija ne posega vmes. Tudi stavkovne straže je dovoljeno postaviti, stavkujočim delavcem se plačuje podpora iz stavkovnega fonda, a največkrat je delavstvo samo, ki pazi, da stroji in druga obratna sredstva niso poškodovana.

Štrajk na splošno ni več, kar je bil: ni več elementaren izbruh mase, pojav gn'eva zoper kapitalizem sploh in izraz mračne maščevalnosti, temveč je vse bolj premišljeno in preračunana oblika mirnega boja za izboljšanje slabe stanja delavskih slojev, zlasti za pravično zahtevo, da bodi pristojna delavska plača trdna osnovna točka, ko se določijo cene.

Zato štrajku ni mogoče odreči nekaj dobrih socialnih posledic. Res se delavcem štrajk malokdaj popolnoma obnese, toda statistika dokazuje, da se vendarle vedno bolj izponaša. Zlasti pa, da je bil malone vsak približek, ki so ga delavci dosegli, le uspeh štrajkov. Zato iz socialnega stališča ni mogoče štrajka kar kratkoma zavreči.

Po drugi strani pa, zopet ni mogoče prezreti, da je s štrajkom redno v zvezi tudi velika socialna in moralna škoda. Materialno škodo trpe delavci, podjetniki, in če štrajk zajame veliko število delavcev, je udarjena lahko cela dežela. Ceniti škodo je seveda težko, gotovo pa znaša pri velikih in dolgotrajnih štrajkih stotine milijonov tako

za delavce, ki morajo utrpeti pri svojih plačah, kakor tudi za podjetnike, katerih škodo je še težje ceniti. Vendar se za podjetnike navadno ta škoda izravna, ker se po štrajku podjetnost večkrat dvigne in poskočijo tudi cene. Tako pa so udarjeni zopet konsumenti, torej najširši sloji, ki potrebujejo blaga. Prav ta negativna stran štrajkov je med nami v zadnji dobi najbolj vidna in najbolj občutna za najširše sloje prebivalstva. Povečani plači, ki jo izsilijo stavkujoči, sledi takoj porast cen. In če se z zvišanimi plačami ne dvigne tudi produkcija, je to najkrajša pot v inflacijo, s katero so zopet najbolj udarjeni gospodarsko nižji sloji, katerim inflacija razvrednoti njihove skromne prihranke.

Tudi moralne posledice so slabe. Zlasti postane brez dela ni prida. Tudi po končanem štrajku ostanejo pogosto nevspešne posledice: ako delavci omagajo, jim ostane željo v srcu; ako zmaga, se bo skušal podjetnik na kak način maščevati; ako se poravnajo, navadno ne bo zadovoljen ne eden ne drugi.

Za upravičeno štrajka morajo zato biti podani tehtni razlogi. Štrajk je upravičen, če ima pravi namen, na primer doseči pravično plačo, ali izboljšanje zdravstvenih razmer itd. Stavkujoči se ne smejo posluževati krivičnih sredstev: nasilja, krivičnih groženj, poškodovanja obratnih naprav in podobno. Ni dovoljeno s fizično silo strahovati tiste, ki bi hoteli delati, ampak je dopustno odvrnati jih od dela le z moralnimi sredstvi, n. pr. z grožnjo, da bo izključen iz sindikata. Končno naj bi veljal štrajk kot zadnje sredstvo, kadar so že vse druge možnosti za mirno poravnavo ali za doseg pravične tarifne pogodbe, ostale brez uspeha. Ker ima štrajk skoraj vedno za posledico mnogo zla, zato naj bi tiste, ki jih vodijo in organizirajo, vodila modra previdnost, socialna pravičnost in oziroma na skupnost ter upravičeno upanje, da bodo koristni, ki jih je od štrajka pričakovati večje, kakor pa nastala škoda. Koliko so ti pogoji za upravičenost štrajkov v današnjem stavkovnem gibanju upoštevani, more čitatelj sam presoditi.

Vse to velja za štrajk kot sredstvo delavskega boja za boljše gospodarske pogoje. Torej za tako imenovane gospodarske štrajke, ki so posebno v Severni Ameriki dosedaj še najbolj ohranili svoj gospodarski značaj. V Evropi in v latinski Ameriki, kjer strokovne organizacije simpatizirajo z določenimi političnimi skupinami, ima pa štrajk pogosto politični značaj. Kaj je s političnim štrajkom proti državni oblasti v demokratični vladavini?

Pri političnem štrajku gre za zlorabo gospodarskih bojnih sredstev za name, ki leže izven socialno gospodarskega področja. Posebno levičarske politične skupine so znane po svoji taktiki, da ob vsaki priliki in nepriliki poženejo v štrajk v svojih sindikatih organizirano delavstvo za cilje, ki jih na politični tribunali ne morejo doseči. To velja zlasti za komuniste in njih organiziranje generalnih štrajkov, ki naj omrtve gospodarsko delavnost, razkroje narodno gospodarstvo in s splošno zmedo in stisko uterejo pot komunistični diktaturi. V resnici pa je generalni štrajk le tedaj upravičen, ako upravičenih ljudskih zahtev na ustavno politični način ni mogoče doseči, ali ako bi se vlada na tako nezakonit način posluževala državne oblasti, da bi javna blaginja bila resno ogrožena. Le v teh primerih bi po nauku moralistov in krščanskih sociologov bil generalni štrajk na mestu, ker bi veljal kot sredstvo splošnega pasivnega odpora nasproti krivični oblasti.

Včasih pa ni lahko določiti natančno mejo med gospodarskim in političnim štrajkom. Gospodarstvo namreč hitro sega na politično področje, kakor je n. pr. zahteva, da sme podjetje sprejeti ali odsloviti delavca le s pristankom ustrezajoče strokovne organizacije (načelo "closed shop"). Ali če delavci zahtevajo plače, ki niso v nobenem razmerju s kratko delavčevno učno dobo, z delavčevno storilnostjo in delo ni združeno s posebnim naporom. Za podobnimi štrajkovnimi nagibi se bolj opaža boj za oblast kot skrb za upravičeno gospodarsko izboljšanje delavca. Take štrajke je mogoče smatrati za politične.

Peta francoska republika

S prihodom grala. De Gaullea je prenehala obstajati četrta francoska republika. S plebiscitom 28. septembra, na katerem se je ok. 75% Francozov in kolonialnih prebivalcev izreklo za novo De Gaulleovo ustavo, je nastala peta francoska republika.

De Gaulle je postavil Francijo in njene kolonije pred izbiro: stabilnost in napredek ali nered in razpad francoskega imperija. Kolonijam je dal na izbiro kolonialno skupnost, z gospodarsko, vojaško in kulturno pomočjo Pariza ali pa popolno neodvisnost z vsemi posledicami: takojšnja prekinitev gospodarskih in vojaških zvez s Francijo.

Vse kolonije so glasovale pritrilno za De Gaulleovo ustavo, razen Guineje, ki je 28. septembra proglasila za svoj praznik neodvisnosti. Pariz je takoj ukazal odhod svojih gospodarskih in vojaških zastopnikov iz te kolonije.

Nikdar v zgodovini Francije ni bilo volitev pod tako strogim vojaškim in policijskim nadzorstvom, kakor so bile v nedeljo, 28. septembra. De Gaulle je bil prisiljen zaščititi sleherni voliče z brzostrelkami zaradi groženj alžirskih upornikov in komunistov, da bodo uprizarili na dan plebiscita splošen napad na voliče.

De Gaulleova zmaga pomeni za Francijo, da bo dobila svojo najmočnejšo in najstabilnejšo vlado, kakor je ni imela od časa Napoleona III. pred 90 leti. Po drugi svetovni vojni se je v Parizu zvrstilo 25 vlad.

USA ostaja osamljena?

Kriza okoli Formoze, ki je v prvih začetkih zajela le nacionalistično in komunistično Kitajsko ter USA, se je začela zaradi strahu pred izkruhom rešnega vojaškega spopada širokega obsega širiti z azijske celine tudi proti Evropi. Sovjetski tabor je takoj v začetku krize kot eden stal ob strani rdeče Kitajske proti USA. Tkzv. nevtralne države so povsem stale ob strani; njihovi vodje so se vzdržali slehernih izjave v prid tej ali oni strani. Zapadni zavezniški USA so previdno čakali, kako daleč se bo kriza razvijala, upajoč, da bodo varšavski razgovori med ameriškim in rdečim kitajskim veleposlanikom privedli do prekinitve sovražnosti v formoski ožini. Ker so varšavski razgovori prišli na mrtvo točko — kar je bilo takoj v začetku pričakovati, ker s komunisti ni mogoče priti do praktičnih sporazumov — pa se je Zahodna Evropa začela bati posledic, ki jih more spopad na Daljnem vzhodu prinesiti njej in vsemu svetu. Ponavljati se je začela stara pesem popuščanja komunistom.

Prva se je oglasila Anglija, ko je objavila, da v morebitnem spopadu ne bo pomagala USA. Angleška laburistična stranka je na svojem kongresu celo izglasovala spomenico, v kateri poziva USA, naj takoj umakne pomoč Čangkajsku in prepusti vsaj Quemoy in Matsu komunistom. Podobno mnenje se je — pod spretno propagando evropskih komunistov — začelo širiti tudi po drugih zapadnoevropskih deželah in se je polagoma preneslo čez Atlantik tudi v USA samo.

Eisenhower je začel izgubljeni bitki za večjo podporo svoje formoske politike, doma in v svetu. Dulles je poveril nalogo, naj doseže med zavezniški "večje razumevanje" za ameriško politiko okoli Formoze. Teda kljub večjim naporom v tej smeri ni izgledov, da bi doslej Dullesu to uspelo. Nasprotno je ameriško zunanje ministrstvo dobilo

Edina organizirana opozicija proti De Gaulleu so bili komunisti in alžirski uporniki. Komunisti so označevali De Gaullea za diktatorja, sovjetska Pravda ga je primerjala s Hitlerjem in Musliminjem itd. Alžirski uporniki so uprizarjali teroristične in sabotažne napade v Franciji in v Alžiru. Pri volitvah so komunisti doživeli strahoten poraz.

De Gaulleova ustava, za katero se je izrekla tako velika večina francoskega prebivalstva, pa zagotavlja naslednje:

1) Močnega predsednika republike ki ga za sedem let izvoli poseban volilni svet. Predsednik republike more podvzeti posebne ukrepe, ki jih zahtevajo okoliščine v slučaju težkih razmer. Predsednik republike more tudi razpustiti parlament, kadar ta pride v konflikt z vlado.

2) Predsednika vlade, ki ga postavlja predsednik republike, je pa odgovoren parlamentu.

3) Parlament z dvema zbornicama, z močno okrnjenimi možnostmi za odstavitev vlade.

4) Skupnost (kolonialnih) narodov, v katero je vključena večina francoskih prekomorskih posesti, ki so se izrekle za ustavo in se ji hočejo priključiti. Kolonije, ki se izrečejo proti skupnosti, postanejo takoj neodvisne.

5) Ustavni svet, ki tolmači ustavo. Ustava ne določa nič gotovega za uporniški Alžir. De Gaulle bo njegov status določil po plebiscitu.

nad 5000 pisem od ameriških državljano vseh poklicev v času od 23. avgusta dalje ko so rdeči Kitajci začeli obstreljevati in groziti z invazijo nacionalističnih obalnih otokov, naj postopa previdno in naj nikar ne zaplete države v vojno zato, da bi rešilo Čangkajska.

Razen tega je večina ameriškega časnopisja v svojih uvodnikih doslej kritično pisala o ameriški politiki okoli Formoze. Ameriški zavezniški, zlasti Anglija, se branijo slehernega zapleta v vojno z rdečo Kitajsko zaradi obalnih otokov. Tudi azijske države, ki so neposredno prizadete zaradi napadalnosti kitajskega komunizma, ostajajo hladne do formoskega problema. Zaradi strahu pred vojno se nekatere države ponujajo za posrednike. Angleški in indijski delegati pri ZN so stopili v stik s sovjetskimi zun. ministrom Gromikom in nato z Dullesom ter obratno, poskušajo najti srednjo pot v reševanju tega problema.

Na Zapadu sicer doslej še nihče ni nasprotoval načelu odločnega nastopa proti napadalnosti. Vsi zavračajo misel na umik. V teh dveh točkah ima ameriško zunanje ministrstvo oporo v ameriški javnosti, med zavezniški in celo med nekaterimi nevtralnimi državami. Toda v načinu izvedbe teh dveh načel pa vlada med USA in Čangkajskom na eni ter zavezniški in nevtralnici na drugi strani velika razlika. Anglija, Francija in Indija so predložile v ZN predloge, ki so si slični v eni glavni točki: ločiti komuniste in nacionaliste tako, da bo dosežen cilj, ki ga je omenil Eisenhower v svojem govoru 11. septembra: "Odstranitev otoške zadeve kot trn iz pete miru." Ti delegati so mnenja, da ne gre v prvi vrsti za vprašanje, če bo rdeča Kitajska zasedla Formozo, pač pa za to, kako visoko se bo rdeča Kitajska povzpela v svojem vojaškem in industrijskem napredku. Pekinški režim prisega, da bo pomedel z nacionalistič-

šanje delavca. Take štrajke je mogoče smatrati za politične.

Poklici, ki zahtevajo dolgotrajno, naporeno in drago poklično izobrazbo, bi upravičeno smeli pričakovati, da bodo njihovi skupni dohodki pri povprečni življenjski dobi vsaj enaki dohodkom, s katerimi so plačani poklici z veliko manjšimi socialnimi in kulturnimi zahtevami. Vendar se splošno to ne dogaja. Ni dvoma, da skupen dohodek uradniških ali akademskih poklicev na splošno zaostaja za dohodkom tistih, ki stoje v "gospodarski proizvodnji". Zato ni redek primer, da si uradništvo, ako mu zakon prepoveduje štrajkati, na druge načine skuša izboljšati dohodke, kar rado vodi do korupcije in v veliko škodo za občo blaginjo.

nimi Kitajci zaradi svojega prestiža in ponosa. Glavni njegov cilj pa je v resnici utrditev osrednje kontrole nad 600 milijoni Kitajcev na celine, da mu bo mogoče v nekaj desetletjih zgraditi industrijsko in vojaško silo, tudi z velikimi človeškimi žrtvami, po vzoru Sovjetske zveze.

Washington je zagnal ves svoj propagandni stroj v pogon, da bi pridobil svetovno mnenje za borbo proti komunistom v Aziji. Dulles je n. pr. pripravil za zasedanje NATO govor, v katerem je med drugim dejal: "Rdeča Kitajska, ki jo ščiti ZSSR, poskuša izgnati USA s Formoze. Ta problem predstavlja preskusni kamen za USA. Če bo USA prisiljena popustiti pred tem brezobzirnim napadom na Aziji, bo posledice čutila tudi Zahodna Evropa. Res je sicer, da so komunisti osredotočili svoj napad sedaj na prostor, ki je zemljepisno na drugi strani sveta in tam, kjer komunisti menijo, da bodo najlažje dosegli predačo. Toda v resnici ne gre za ta ali oni prostor, pač pa za načela, na katerih stoji ves svobodni svet in v njem tudi NATO. Če ta načela ne veljajo za Azijo, potem ni mogoče zahtevati, da bi veljala in bi jih branili v Evropi." Dulles je nadalje povdaril, da USA ne bo zahtevala vojaške pomoči NATO na Formozi, pač pa samo pričakuje, da bo NATO pokazal razumevanje za ameriško politiko na Daljnem Vzhodu. "Najvažnejše je, da bo ZSSR spoznala, da sila NATO sloni na USA. Če bodo sovjeti ugotovili, da se USA ne namerava boriti za druge dežele, pač pa samo za svoje ozemlje, potem se bodo NATO države kaj hitro znašle v nevarnosti pred sovjetskimi napadom."

Nixon pa je na tiskovni konferenci izjavil, da "na Daljnem Vzhodu ne gre za Quemoy in Matsu ali za Formozo, pač pa za ves položaj svobodnega sveta na tem področju. Prepričan sem, da bo ves ameriški narod podprl Eisenhowerja v njegovi politiki, da nasilja v reševanju mednarodnih problemov ni mogoče več dopuščati."

IZ TEDNA V TEDEN

V Glavni skupščini ZN so z 44 proti 29 glasovom odločili razpravo o vprašanju članstva rdeče Kitajske v ZN zopet za eno leto. Devet delegatov se je glasovanja vzdržalo. Na lanskem zasedanju je v isti zadevi glasovalo 48 protin in 27 za razpravo, medtem ko se je glasovanja vzdržalo 6 delegatov. V dvodnevni debati se je USA skoro sama borila proti sprejemu rdeče Kitajske v ZN. Za sprejem so govorile delegacije sovjetskega bloka in afriški ter azijski zastopnik. Večina južnoameriških in zahodnoevropskih držav je med debato sedelo nemih. Samo Anglija, Kanada in Nova Zelandija so posegle v debato na strani USA.

Na Formozi so Amerikanci zgradili največje letališče na Daljnem vzhodu. S tega letališča, ki je samo 250 km oddaljeno od kitajske celine, bodo mogli bombardirati rdečo Kitajsko z atomskimi bombniki SAC-a. Doslej je SAC imel najbližje letališče za svoje bombnike na otoku Guam v Tihem oceanu 2500 km vzhodno od kitajske celine. Letališče na Formozi je bilo dograjeno letos 21. avgusta, dva dni pred začetkom komunističnega obstreljevanja Quemoya in Matsu.

Nad 132 reaktivskih letal se je spopadlo v zračni bitki nad formosko ožino. Nacionalisti so poslali v protinapad proti 100 komunističnim Migom 32 ameriških Sabre lovcev, ki so z raketnimi izstrelki sestrelili 10 Migov. Komunisti nadaljujejo z obstreljevanjem Quemoya in Matsuja, s Formoze pa nadaljujejo z oskrbo obih otocih.

Japonsko vrhovno poveljstvo v Tokio je objavilo, da so sovjeti nagradili eno petino svoje vojaške sile na Daljnem vzhodu. Po njegovem mnenju ima ZSSR na Daljnem Vzhodu 400 do 500.000 vojakov, 3500 letal in 50.000 ton bojnega ladjevja, vključno ok. 100 podmornic. Komunistična Kitajska pa ima 7500 do 8000 letal.

USA in Italija sta podpisali pogodbo, po kateri bo USA zgradila na italijanskem polotoku oporišča za kratkoletne raketne izstrelke. Oporišča bodo dograjena v treh mesecih.

PRAZNIK SLOVENSKE UMETNOSTI

(KONCERT FRANJE GOLOB)

Umetnost je skopa s svojimi prazniki. Le redko se razkrije; treba je čakati leta in desetletja. In vendar zaveže z vsem slavjem, kadar je res njen dan.

Praznik slovenske umetnosti... Daleč od domovine in v okolju, ki je tako malo naše. Vkljub temu njen izraz ni bil prav nič tuj: po prisrčnosti, po iskrenosti je bil resničen. Sobotni koncertni večer je bil resnično velik praznik slovenske umetnosti. Kratki sta bili tisti dve uri, dvorana je bila polna vzdušja tega, kar se je dogajalo. V prvih zvokih je vzklikalo na dan tisto, kar je čakalo leta in leta: bil je praznik Franje Golob in v bežnih trenutkih smo ob njej doživeli velike ure umetnosti. V njeni stvaritvi smo videli, kaj nam pomeni umetnost. Brez nje bi bil naš duhovni izraz nepopoln, bili bi hromi v svetu misli in idej.

***

Ali je Franja Golob postavljala v svoj program simbolične mejnike? Že ob prvih zvokih Rose: Star vicino je bila stena prebita. Velika vstopna pesem, oznaka poslanstva in vere v to poslanstvo. Bila je odlična kretinja za skupno pot — nad občestvo se je začelo zgrinjati bogastvo lepote in nikdo se mu ne bi mogel več upirati.

V zvoku poslednjemu bilo več oklevanja; pot slovenskega umetnika nikdar ni bila postlana z rožami, še hujše je to v tujini. Vendar je pravemu umetniku že prvi korak korak v zmago, iz pesmi je silil na dan že optimizem — odtrgalo se je, kakor da smo že prestopili v posvečeni prostor: bili smo v hramu, kjer ni pregraj in kjer je kraljestvo duha enotno. Pri "Dispiegate, guance amate — — —" se je opravilo že sprostilo, med nami je bila umetnost, ki je zmagovita, ker je preprosta in globoka, kako je enostavno in jasno vse, kar je veličastno. Bottegarijev Mi parto je bil še poln svetega trpljenja, a bilo je trpljenje, ki samo še očisti, da bi lepota zmagala s še večjim sijajem.

Toda človek je krhek in se zave svoje šibkosti, ko pričakuje, da je prišel na prag zmagoslavja. Ob Pasionu se je misel dvignila v gotske višine svetišča, zvok pa je ostal srebrn in biserno čist prav ob gladini duše. Bil je dih stoletij s krikom poslednje, najvišje zapuščenosti na meji med človeškim in božjim. Bilo je, kakor da nekdo trka na vrata večnosti.

Glas ni klonil, vera se ni manjšala. Kakor bi se bližali akordom Devete simfonije: bil je že slavospev upanju. Beethoven je prebogati v svojih barvah, mislih in napovedih.

***

In naša pot v svetu in kakšen je naš obraz?

Označujejo nas kot lirike, pravijo, da smo narod čustev, bogatih in tihih, da smo ljudje zastrtih besedi. Prvič je v tej svetovni prestolnici zapela slovenska pesem s takim bogastvom in razkošjem, bila je beseda pomladi v senci Tihe, zabljene kapele. Radi bi povedali, da je naš svet poln svetlobe in toplote. Res je daleč smo še — ali pa dejansko najgloblje v svoji duševnosti: smo še v tragediji, ki bogve za kdaj obeta svoj svet veselosti in šegavosti. V Balantičevih Ne najdem domov in Zasutih ustih: v zvokih glasbe je bilo tipanje za našimi zvonovi, slika je bila slika groze in smrti — ne bom miren, dokler ne počijem v vsej resnici, svoji in oni moje domovine — — —

Osterčeve pesmi so že kretinja v drug, nov lik. Krik generacije, ki je začelnjala našo vsebino iskati in oblikovati na vesoljni ravnini.

***

Obzorje je razsežno, kdo bi mu premeril meje?

Nekoč se je v domovini pesnik zazrl v opoldansko sonce, izmeril obzorja in mu začrtal meje. Šli smo čez meje in si izbrali brezmerne obzorja, vsebini ne moremo do konca, ker ji ne moremo do dna.

Le umetnost nas je mogla zblizati do praga in nam nakazati, kolikšna je naša vsebina.

Redki so trenutki takih obiskovanj tolikšnih spoznanj.

Franja Golob je nakazala to našo stvarnost ob času in uri, ko smo takega trenutka pričakovali in jo na naši poti morali srečati. Le izraza tega pričakovanja do njenega koncerta to spoznanje ni moglo dobiti v pravi meri.

Veliki umetniki spregovore ob pravi uri in ob pravem dnevu.

***

In komu je vse to posvečeno? Skromni smo v svojih mejah in na svojem prostoru. Pravi umetnik gre mimo v skromnosti in tihoti. Se v njem in v nas zveni vedno eno in isto: ljudski umetnik je v narodni pesmi povedal isto, kar je moral doživeti za njim prvi, drugi in tretji in dalje v nedogled. Kdo bi mogel zajeti bogastvo, ki ga umetniku nudi narod v oblikovanju?

Resnica je lepa in preprosta — zato je tako monumentalna.

Koncertni večer Franje Golob je bil dogodek, ki nas je zbližal s to resnico.

***

(Koncert je bil v dvorani Consejo de Mujeres, Charcas 1155 v soboto dne 27. sept. ob 18. uri in je bil v priredbi Slovenske kulturne akcije).

R. J.

Dne 23. septembra 1958 je umrl v Ljubljani v 72 letu starosti

DR. IZIDOR CANKAR,

umetnostni zgodovinar, biv. urednik Dom in sveta, biv. glavni urednik Slovenca, član Narodnega sveta in Narodnega veča ter član odposlanstva za zedinjenje leta 1918, pisatelj, prevajalec in biv. jugoslovanski poslanik v Buenos Airesu.

SPOMINSKA PROSLAVA PADLIM ŽRTVAM GRČARIC, JELENDOLA IN TURJAKA

Bojevniki, društvo slov. protikomunističnih borcev v Argentini, je pripravilo spominsko proslavo pred 15. leti padlim žrtvam na Grčaricah, Jelendolu, Turjaku in povsod drugod, kjer so tedaj padali slovenski fantje in možje pod krutim komunističnim nasiljem. Proslava je bila v nedeljo 28. septembra t. l. ob pol desetih dopoldne na Pristavi v Moronu.

Maša za padle žrtve

Začela se je s sv. mašo, ki jo je daroval duhovni asistent pri tej bojevniki organizaciji g. Jože Guštin. Prostor ob oltarju je bil okrašen s slovenskimi zastavami. Ob njem je stal tudi društveni zastavonoša z zastavo, ob njem pa slovenski fant v narodni noši.

G. Guštin je v cerkvenem nagovoru poudarjal, da je namen spominske prireditve dvojen: da se spominjamo junških borcev, ki so pred 15. leti ob zlomu laške vojske morali v prezgodnjo smrt, na drugi strani pa, da si izprašamo vest, v koliko smo še ostali zvesti idealom, za katere so padli junški protikom. borci. Nadaljevanje ideološkega boja proti komunizmu, ohranitev vere v Boga, ljubezni do domovine in do slov. skupnosti bo najboljši spomin na padle žrtve, ki mora živeti iz roda v rod.

Med mašo je bilo ljudsko petje.

Spominska proslava

Začela se je takoj po maši s himno Naprej zastava Slave, nakar je poslevo deči podpredsednik društva Bojevniki g. Janez Kralj v otvoritvenem nagovoru omenjal tragične dogodke pred 15. leti na Slovenskem, na Grčaricah, v Kočevju, Mozlju, Turjaku, Jelendolu, v Vel. Laščah in drugod. Vse poziva na dolžnost, da se velikih žrtv padlih borcev vedno spominjajo, kajti narod, ki svojih junakov in velikih mož ne zna ceniti in njihovih žrtv ne slaviti, jih tudi vreden ni imeti. Iz napak in nesoglasij, ki so se pri teh žaloigrah dogajale, se pa učimo. Svareni nauk nam bodo in opomin, kako v bodoče med nami ne sme biti. Svoja izvajanja je zaključil z ugotovitvijo in pozivom: "Idejna borba proti rdečemu zlu, ki je zapeljal toliko naših fantov, bratov in sestri v strašno slepoto, da so v njej začeli bratomorno morijo, ni zaključena. Dolžni smo jo nadaljevati i kot katoličani i kot Slovenci. Dolžni smo jo pa tudi spominu padlih junakov. Zato so se pa tudi zbrali vsi bivši borci v svoji organizaciji, da jo strnjeno vodijo dalje ter da preprečijo, da v njej kdo ne bi omagal. Kajti sovražnik je še vedno v zasedi in preži na vse, da bi jih premamili in odvrnil od protikomunistične ideje."

G. Miro Oman je nato z občutjem re-

citiral Pregljeve Idile, za njim je pa imel govor urednik Vestnika, glasila domobrancev in protikom. borcev, pisatelj g. Ivan Korošec.

V pesniško zasnovanem govoru je prikazal gorje, ki se je v prvi polovici septembra leta 1943 zgrnilo na slovensko zemljo. Če bi bila domovina svobodna, bi sedaj dolge procesije svobodnjakov romale v teh dneh kakor božjepotni romarji, čez Osolnik, skozi Grčarice in Turjak, pa v Lašče, Kočevje, Jelendol in Mozelj. Kakor ob križevih postajah, bi se ustavljali na teh krajih, da bi znova zaživel tiste velike dni, da bi se vžgala v nas tista silna ideja in junaštvo brez primere. Da bi znova spoznali svoje poslanstvo v nekončani borbi.

Položaj dne 8. sept. 1943 je prikazal takole: "Postojanke vaških stražarjev so se stapljale v bataljone preizkušenih borcev, ki so se pomikali proti Turjaku, odkoder sta bila poslana dva manjša oddelka, eden na Vel. Osolnik, pod poveljstvom Ivana Habiča in drugi na sv. Urha, ki ga je vodil Alojzij Dežman. Turjaška posadka je čakala poveljstva iz Ljubljane, ki naj bi prišlo, vas Grčarice pa je zasedel četniški odred pod poveljstvom majorja Danila Koprivice". Govornik zatem poudarja, da "ni namen današnjega spomina, da iščemo in sodimo ljudi, na katerih leži doberšen kos teže tragedije, ljudi, ki bi mogli z razumom zdravega idealizma prihraniti marsikatero solzo v tisti jeseni našim materam, katere so zaupale življenja naših najboljših: tistih prvih idealnih vaških stražarjev, ki so prezirali vse žrtve in napore, grožnje in klevete, ki zase niso zahtevali ničesar, prav ničesar, ki jim je bilo življenje domovina. Iskrenje in sodbo soodgovornih za ta življenja prepustimo drugim".

V nadaljnjih izvajanjih je povedal kako so se člani vaških straž, kakor tudi četniki po 8. sept. 1943 držali načela, da ne bodo napadali in izzivali boja med brati v tedanjem usodnem času. Komunistom veliki čas sprave ali vsaj premirja ni bil mar. Svoj načrt za pokolj nekommunističnih Slovencev so skušali izvesti v celoti. Nato je popisal krvave dogodke, ki so spremljali Grčarice, ki so jih komunisti začeli napadati 8. sept. Po padcu Grčaric, dva dni pozneje, ko so junaške borce zvezane kot klavno živino odgnali najprej v Jelendol, nato pa v Kočevje, so komunisti z it. ujetniki navalili na Turjak 14. sept. Grad so obšipali z granatami. Dne 15. sept. so samo v dveh urah popoldne oddali 396 granat. Po izdajstvu je padla tudi ta (Nadaljevanje na 4. strani)

ARGENTINA

Predsednik republike dr. Arturo Frondizi je v zadnji poslanci narodu znova naglašal, da si je ob nastopu vlade izbral pot, ki vodi do pomirjenja in svobode. Dejal je, da je na njej vztrajal in po njej bo hodil še naprej. Omenjal je dalje, da bi vlada lahko reševala tekoče pereče probleme počasi in enega za drugim, pa se je raje lotila vseh vprašanj naenkrat, ker je od njihove rešitve odvisen gospodarski napredek dežele. Povedal pa je, da je pri tem obnovitvenem delu vlada zadevala na mnoge ovire. Te so prihajale zlasti od tistih, ki bi še vedno radi obnovili strmoglavljeno diktaturo, ter od skupin, ki nastopajo pod plaščem demokracije, vedno pa gledajo samo tako, kako bi si podjarmili narod. Prvim, kakor drugim odgovarja, da Argentina ne mara nobene diktature, ampak želi svobodo.

Končno je predsednik pojasnjeval načrte svoje vlade za gospodarsko obnovo države s povečano proizvodnjo petroleja, električne energije ter jekla.

Argentinska poslanska zbornica je imela prejšnji teden viharne debate o čl. 28. v sedaj veljavnem vseuč. zakonu, ki je omogočal ustanavljanje privatnih univerz. Razprave v parlamentu je spremljalo srednješolsko in vseučiliško dijaštvo z demonstracijami po ulicah proti svobodnemu pouku. Srednje šole, pa tudi univerze so bile zaprte, ker je dijaštvo proglasilo stavke. Vso to akcijo proti privatnim univerzam so spretno izrabljali komunisti s svojimi preizkušenimi propagandisti in agitatorji.

V parlamentu so nekateri poslanci zlasti poslanec dr. Rodriguez Arraya iz opozicijske ljudskoradikalne stranke navajali proti privatnim univerzam razloge, ki smo jih pri nas doma čuli od nasprotnikov v času najhujše protifarske gonje. Ta poslanec je napadal tudi argentinske škofo in tudi papeža je omenjal v svojih napadih. Odgovarjal mu je stvarno vladni poslanec dr. Lopez Serrot, ki je znan kot zaupni sodelavec predsednika dr. Frondizija. Pri končnem glasovanju je bila večina poslancev iz vladne intransigentne ter opozicijske ljudskoradikalne stranke za odpravo čl. 28. Za odpravo je glasovalo 108 poslancev, za dopolnitev čl. 28, ki je vsebovala določilo, da privatne univerze ne bi prejemale nobenih državnih subvencij, pa 52 poslancev. Ti so bili večinoma iz vladne stranke. Od opozicije sta glasovala za privatne univerze samo dva poslanca.

Po končanem glasovanju v parlamentu je zakonski osnutek o odpravi čl. 28 v vseuč. zakonu prišel v razpravo v senat. Ta se je sestel v nedeljo popoldne ter je k členu 28 izglasoval soglasno določilo, da v Argentini privatne univerze, ki se lahko ustanovljajo, ne bodo prejemale državnih subvencij. Te univerze lahko izdajajo akademske naslove. Za izvajanje akademskega poklica bo pa treba polagati izpit pred posebno državno komisijo. Senat je nato zakonski osnutek poslal v ponovno obravnavo parlamentu.

O napakah in nalogah v borbi proti Titu

Na protikomunističnem dnevu v Niagara Falls v Kanadi dne 31. avgusta 1958 je gospod William H. Smyth, trgovec in industrijec v New Yorku, imel govor, ki ga objavljamo v prevodu. Gospod Smyth je živel med dvema vojskama v Belgradu in tam imel svoje podjetje. Zastopal je ameriške avtomobilske firme. Po vojni s titistično vlado ni hotel obnoviti trgovskih zvez, ampak je posvetil svoje moči in sredstva protikomunistični borbi in veliko je pomagal protikomunističnim beguncem. Z veliko vnemo se bori proti ameriški uradni politiki kadar ta nastopa v pomoč Titovega režima. To njegovo žrtvovanje za naše ljudi in našo stvar gotovo zasluži vso hvaležnost in občudovanje. Napad na Jugoslavijo leta 1941 ga je zalotil v Belgradu. Od tedaj neprestano spremlja dogodke kot odločen protikomunist. Pove marsikaj zanimivega, zlasti za tiste, ki so bili aktivni v protikomunistični borbi, dasi so mu neposredno znane samo srbske in hrvatske zadeve. Objavljamo njegov govor v slovenskem prevodu iz angleščine kakor ga nam je poslal. Naslove smo vstavili mi.

Morda se bralci Svobodne Slovenije z eno ali drugo stvarjo v Smythovem govoru ne bodo strinjali. Vendar njegova izvajanja objavljamo, ker predstavljajo gledanje na jugoslovansko stvarnost moža, ki je nanjo osebno popolnoma nezainteresiran ter ga na Jugoslavijo in njene narode veže samo ljubezen in že-

lja, da bi ti narodi čimprej zopet zadobili svobodo. Zato je prav, da vemo za mnenje takih prijateljev, pa čeprav nam povedo stvari, ki niso prijetne.

Govor se glasi:

Gospod predsednik, odlični gostje, gospe in gospodje

Hvala Vam za prilžnost, da sem z Vami danes pri tem Vašem sestanku. Kolikor mi je znano, je to prvi vsejugoslovanski protikomunistični sestanek na tem kontinentu. Vaš predsednik me je zelo laskavo predstavil. Hočem pa, predno bi dalje govoril, tole razčistiti. Karkoli sem storil v namenu, da bi predočil resnico o Titu in o njegovi komunistični jugoslovanski zaslužni državi in da bi na to resnico opozoril Amerikance, Kanadčane in druge, sem storil le na svoje stroške. Stori sem to, ker čutim dolžnost napram zaslužnjem narodom Jugoslavije, ki so mi izkazovali svojo gostoljubnost, ko so bili svobodni in sem med njimi živel 20 let. Stori sem to tudi zato, da sem skušal opozoriti ameriško ljudstvo na noro in nevarno politiko naše vlade kadar financira Tita in druge sovražnike. Ta politika bi mogla pripeljati nekega dne nas same v propast.

Sofer 1. aprila 1941.

V nedeljo popoldne 6. aprila 1941, tistega dne, ko so sile osi napadle Jugoslavijo, sem se pripravil kot prostovoljec pri ministertvu za vojsko in monarico v Belgradu. Tako mi je svetoval prejšnji

ponedeljek načelnik artilerijsko tehničnega oddelka v generalnem štabu kot avtomobilista. Sicer je upal, da vojske ne bo, a za slučaj, da bi prišla, mi je rekel naj to storim. Prvo moje delo je bilo, da sem vozil podpolkovnika Nikodija Bogdanoviča, ki se ga mnogi od Vas gotovo spominjajo v artilerijski glavni stan.

Prišli smo v Koviljačo okoli osmih zvečer. Nekdo je zgrabil za vrata avtomobila in zavpil: Šofer, Ti ostani vani kod kola". Kmalu je Bogdanovič prišel iz poslopja v divizijskim generalom, ki je bil šef artilerije. Skušal me je predstaviti kot ameriškega trgovca, svojega prijatelja, pa ga je general prekinil: "Šofer, ali poznaš pot do Ljubovije". Odgovoril sem: "Da gospodine generale." On nato: "Dobro, teraj tamo." Tako je bilo. Bil sem potem z njima vse do tlej dokler nista dobila navodil glede kapitulacije. Po teh navodilih se je artilerijski glavni stan preselil v staro vojašnico v Sarajevu. Tedaj sem začel iskati način kako bi se vrnil nazaj v Belgrad. Tja sem prišel naslednje nedeljo.

Čeprav sem bil tujec v kraljevini Jugoslaviji in kot tak nisem nikdar odprl ust za politično besedo dokler sem bil tam, vendar mislim, da mi prostovoljska služba v jugoslovanski vojski v tistem času daje nekaj pravice govoriti. Vsaj toliko, se mi zdi, imam pravico govoriti o jugoslovanskih razmerah kot tisti srbski voditelj, ki so napravili puč 27. marca 1941, ki so ponajveč zbežali, ko so začutili prvi nemški smodnik, ali

taki, ki so se izročili sovražniku ne da bi se borili, pa vendar sedaj toliko govorijo. Samo to naj vsak vpošteva: Kar povem, je samo moje mnenje, ne kakršnekoli jugoslovanske skupine.

Po prvi vojni na Madžarskem in v Rusiji

Poleti leta 1919, nekaj dni potem, ko so prekučili madžarskega komunisto Bela Kuna in njegovo vlado, so me poslali kot vojaškega kurirja v Budimpešto. Bil sem tedaj stotnik ameriške vojske, dedeljen naši misiji na Dunaju. Tedaj sem videl kaj je napravil komunizem v 133 dneh svoje vlade in rdečega terorja na Madžarskem. Prvič sem tedaj mogel ugotoviti kaj more komunizem prizadeti deželi.

Ko sem zapustil ameriško vojsko v Evropi leta 1919, sem zastopal ameriško trgovsko družbo v letu 1920 in do marca 1921 v Kavkazu. Tedaj so nas nagнали od tam boljševeki. Videl sem evakuacijo Belih Rusov iz Petrovskega, ki se sedaj imenuje Makhachkala in leži okoli 200 milj proti severu od Baku ob Kaspiškem morju. Iz Baku sem odšel samo z obleko, ki sem ji imel na sebi prav neposredno pred prihodom boljševeki zavrzeli ti dve mesti.

Te skušnje in zgodbe, ki so mi jih pripovedovali begunci iz Rusije, so me poučile, da je komunizem proti vsemu, kar mi, ki verujemo v Boga, smatramo za sveto in drago.

Zgledi vzorne nesebičnosti

Vi, ki ste se borili proti komunizmu v Jugoslaviji v drugi svetovni vojni, ste

se tudi naučili, da sovjetska Rusija ni "majka Rusija" in da Stalin ni bil kak moderen "čika Nikola", car, ki Vam je bil pomagal. Tega, žal, mnogi Srbi poprej niso razumeli. Če tega niso razumeli Srbi, ki zemljepisno niso živeli daleč od Rusije in ki so imeli med seboj okoli 70.000 belih Rusov, ki so bili žive priče proti komunizmu, ali je čudno, da Amerikanci in Kanadčani, ki nimajo nikakega stika z Rusijo in komunizmom, ne morejo razumeti nevarnosti komunizma zanje, zlasti če upoštevamo, da jih vodstvo zunanje politike in gotovi deli našega časopisja stalno zavajajo?

V tej točki morete Vi Jugoslavlani, ki ste ostali tam in se borili proti komunizmu, res opraviti koristno delo za Amerikance in Kanadčane in za 18 milijonov Jugoslovancev, ki žive svoja vsakdanja življenja pod tistično-komunističnim suženjstvom. Če bi Vi mogli potem kake skupne organizacije predočiti resnico tukajšnjim ljudem, bi ti mogli pritisniti na vlado Združenih Držav, da bi prenehala financirati Tita in druge komuniste, zagrizene sovražnike naših dežel. Taka akcija bi zahtevala nesebične postartvovlastnosti in pravilnosti, da postavite koristi zaslužnjem Jugoslovancev v Jugoslaviji na prvo mesto in Vaše koristi na drugo; da postavite koristi Jugoslovancev na prejšnjem in na drugo mesto šele koristi Srbov, Hrvatov in Slovencev kot Srbov, Hrvatov in Slovencev. Le tako boste mogli pomagati k osvoboditvi Jugoslovancev.

Novice iz Slovenije

V ljubljanski operi so v letošnji sezoni znova postavili na oder Verdijevo opero Aida. Uprizoritev je po časopisnih poročila prekosila vsa pričakovanja "tako po glasbeni strani kot po scenško vizuelni plati." Od pevcev je kritika omenila na prvem mestu Atilia Planinška. Zanj pravi, da je vloga Radamesa "podal z vsem bleskom svojega bogatega glasovnega materiala". Vloga Aida sta pa v izmenjavi oblikovali Vanda Gerlovičeva in Hilda Hoelzlova. Za zadnjo je kritik zapisal, "da je presebnitela s posebno dramsko močjo in veliko pevsko kulturo". Za uprizoritev je dal režijsko zasnovo Ciril Debevec.

Na medicinski fakulteti v Beogradu so izvolili za dekana te fakultete dr. Julijano Bogičević, profesorico sodne medicine. Dr. Bogičevića je prva žena v Jugoslaviji, ki je bila izvoljena za dekana fakultete.

V Zagrebu je bil ustanovni občni zbor Zveze glasbenih pedagogov Jugoslavije. Referat o potrebi in pomenu ustanovitve take zveze je imel predsednik Združenja glasbenih pedagogov Slovenije prof. Pavle Šivic.

Novomeško učiteljske slavi letos desetletnico svojega obstoja. V tem času so na zavodu dokončali študije 204 učitelji. Na zavodu je letos vpisanih 175 dijakov in dijakinj. Večino imajo še vedno dijakinje. Djakov je samo 32.

V vrsti vodnikov po umetnostnih zbirkah Narodne galerije v Ljubljani je izšla knjižica o slovenskem baroku. Uvodni esej o slovenskem baroku je napisal umetnostni zgodovinar dr. France Stele. V knjižnici je objavljenih 44 reprodukcij baročnih slik, kipov in grafik, ki so razstavljene v Narodni galeriji. Knjižica je razen v slovensčini izšla tudi v tujih prevodih.

V Slovenskem etnografskem društvu v Ljubljani so se spominjali 190. letnice rojstva slovenskega koroškega ljudskega dramatika Andreja Šusterja Drabosnjaka (1768-1825). O njegovem delu in pomenu je govoril dr. Nikolaj Kuret, ku po smrti dr. Kotnika nadaljuje zbiranje in raziskovanje Drabosnjakovega dela.

Mladoletniki so lani napravili v Jugoslaviji nad 700 večjih tatvin in nad 400 hudih telesnih poškodb. To je ugotovila komisija, ki je na II. kongresu pravnikov Jugoslavije razpravljala v Zagrebu o problemih mladoletnikov v jug. pravu. Pravniki so izrazili mnenje naj bi se postopek proti mladoletnikom razlikoval od postopka proti odraslim. Obsodba naj bi se izrekla po prejšnjem posvetovanju sodnikov s socialnimi delavci, vzgojitelji in zdravniki. Zavzemali so se tudi za ustanovitve potrebnih kazenskih zavodov, v katerih bi se mladostni prestopniki čim bolj učinkovito prevzgjajali.

V bosanskih gozdovih je poleg druge divjačine tudi še precej medvedov. Nedavno je velikega medveda ustrelil nek

nemški lovec. Za njegov odstrel je filmsko podjetje Bosna film plačalo 1700 dolarjev. Filmsko podjetje je namreč ves potek lova filmalo. Film bo podjetje porabilo za propagando turizma v inozemstvu.

Študentje psihologije na jugoslovanških univerzah so imeli v Ljubljani posvetovanje o industrijski psihologiji. Na sestanku je med drugim govoril tudi prodekan filozofske fakultete dr. Stanke Gogala.

Na Royal College of Music v Londonu je diplomiral slovenski violinist Rok Klopčič.

Umrli so. V Ljubljani: Dragomir Jovanovič, uslužbenec Mestne elektrarne, Ivana Medvedček, roj. Žagar, Marija Jenko, roj. Špetič, ing. Rajko Leske, prof. na Gradbeni srednji šoli, Marija Pečovnik, roj. Urbas, Stane Likar, uslužbenec podjetja "Petrol", Vinko Srnjak, dijak rud. oddelka na Srednji tehn. šoli, Marija Samarin, Karel Lukan, Jože Zbašnik, upok. drž. žel., Ana Grad, roj. Skubic, Iva Valušnik, roj. Bezlaž, Vladimir Presker, biv. trgovec, Joško Oreš, dijak, Katarina Hauptman, roj. Kreč, Alojzij Matoš, upok., Nada Kosi, Leopoldina Andrejašič, roj. Svetličič in Anton Rančigaj, pos. na Gomilskem, Anica Loskot, roj. Homan v Škofji Loki, Marija Berdavs v Vavti vasi, Pavlina Tavčar, roj. Žagar, žena klobučarskega mojstra v Škofji Loki, Jožef Stadler, pos. v Hrastju, Jožefa Cvek, pos. na Ponikvi, Martin Kranjec, pos. v Rabnem pri Celju, Franc Peternej, sofer v Idriji, ing. Mirko Skok v Mariboru in Boris Lovrenčič v Dobrunjah.

Novomašniki v Sloveniji. Na praznik sv. Petra in Pavla je škof msgr. Anton Vovk posvetil v ljubljanski stolnici letošnje novomašnike iz vseh slovenskih škofij. Posvečeni so bili:

Iz mariborske škofije: Brecl Franc iz št. Janža pri Velenju, Cimerman Jožef iz Veržaja, Gračner Jožef iz Sv. Jurija pri Celju, Poročar Martin iz Beltincev v Prekmurju, Pucko Pavel iz Bogojine v Prekmurju, Zalar Jožef iz Slovenskih

Konjic. Iz ljubljanske škofije: Bohinc Anton iz Javorja nad Škofjo Loko, Krivec Janez iz Mengša, Mrvar Jožef iz Žužemberka, Oražem Alojzij iz Sodražice, Oražem Ciril iz Dolenje vasi pri Ribnici. Iz Sloveniji priključnega dela goriške nadškofije: Batič Angel iz Lokavca pri Ajdovščini, Černigoj Slavko iz Šturij, Tušar Janko iz Cerkna, Bric Bogdan iz Dornberka. Iz Sloveniji priključnega dela tržaško-kopske škofije: Bole Franc iz Knežaka in Preml Janko iz Šmihela pod Nanosom.

Slovenski časnikarji so dobili na zadnjem občnem zboru Društva novinarjev Slovenije hud očitek, da pišejo še premalo v komunističnem duhu. Očitek jim je izrekel predsednik novinarskega društva Branko Babič. Dejal je, da so "novinarji pri svojem političnem in strokovnem delu že napravili dobršen razvoj in dosegli razmeroma lepe rezultate, da pa njihova vsakdanja novinarska praksa še ne dosega zadostne kakovosti. Predvsem mnogim še manjka določene odgovornosti, zavesti in politične prizadevnosti pri opravljanju te važne družbene naloge, premalo so politično prizadeti pri stvarih, o katerih pišejo. Poleg tega pa je še vedno premajhno poznavanje problemov, brez česar ni mogoče biti ustvarjalen, ni mogoče analizirati družbenih problemov in dogajanj, prinašati novih idej itd. Za vse to pa je potrebno temeljitejšo znanje o naši družbeni problematiki. Zato je ena prvih nalog novinarjev temeljito poznati vse gradivo VII. kongresa ZKP. — Očitke jim je izrekla tudi Vida Tomšičeva kot podpredsednica Socialistične zveze del. ljudstva Slovenije, da zlasti premalo pišejo "vodilni novinarji v uredništvih in leže prav zaradi tega v uredništvih neizkoriščene sile". Poudarila je potrebo po "čim številnejšem usposabljanju novinarjev" ter je predlagala v ta namen "ustanovitev stalnih seminarjev". Razdelili so tudi nagrade za najboljše članke v zadnjem letu. Poročilo navaja čisto nova imena. Za novega predsednika Društva novinarjev Slovenije je bil izvoljen Ivo Tavčar.

V Koroškem, v Slovenskih Brdih, so odkrili spomenik dirigentu in skladatelju Srečku Kumarju. Kip je napravil kipar Boris Kalin.

SLOVENC V ARGENTINI

BUENOS AIRES

Slovenski tečaj na Paternalu

Tečaj obiskujejo: Brulc Jože, Habat Franci in Janez, Keršič Aleksander, Mitja in Rudi, Kosačič Bogdan in Franci, Korenčan Janez, Prešeren Franci in Janez, Sušnik Jakob, Vasle Mirko in Zore Janez. Tečaj bi lahko imel 7 dečkov nižje in 7 srednje skupine. Ker pa nekateri ne obiskujejo redno, ima tečaj 4 učence nižje skupine ter tri srednje; skupaj torej 7 dečkov. Vzroki, zaradi katerih otroci ne hodijo redno v slovenski tečaj, so — po izjavah sester in otrok — sledeči: 1. starši ne dovolijo; 2. imajo preveč učenja za argentinsko šolo; 3. pouk v slovenskem tečaju

bi motil otroke v argentinski šoli. Dečki srednje skupine so v slovenskem tečaju pridni, delavni in vztrajni ter se zelo zanimajo za slovenski pouk. Tožijo pa tudi, da imajo mnogo dela za argentinsko šolo. Vendar sem mnenja, da bi z vsaj nekoliko dobre volje od strani sester lahko vsi otroci z uspehom obiskovali slovenski tečaj, ne da bi jih to motilo v argentinski šoli. Treba bi bilo: ne samo vplivati na starše, da dovolijo otrokom, da hodijo v slovenski tečaj, marveč naj tudi pri otrocih vzbudijo zanimanje in veselje zanj; starši naj zahtevajo — ali vsaj prosijo, naj sestre ne ovirajo otrokom, da hodijo na slovenski tečaj. Tečaj, ki se je pričel v juniju, vodi g. Martin Mizerit.

Zgled iz zgodovine

Pogumnost in državniško modrost so pokazali knez Pavle, predsednik Dragiša Cvetković, podpredsednik dr. Vladko Maček, dr. Franc Kulovec, dr. Miha Krek in njihova vlada, ko so zaključili pogodbo s silami osi na Dunaju, pogodbo, ki naj bi rešila Jugoslavijo. Na nesrečo predsednik Cvetković ni podvzel potrebnih varnostnih odredb po sklenitvi pakta in samo zato je mogel uspeti puč z dne 27. marca 1941.

Mali ljudje, ki so bežali iz Jugoslavije, ko jim je komaj zadišal nemški smodnik, drugi, ki so podlegli, ne da bi se borili in nekateri, ki so ostali doma, pa so, kakor se meni zdi, bili presebečni ali prenevedni, da bi bili razumeli, da so Nedič, Ljotič in Rupnik skušali rešiti ljudstvo in so jih nazivali Quislinge in sodelavce s sovražnikom. Ti kritiki se radi sklicujejo na Kosovo. Čeprav sem tujec, bi rad spomnil na tole značilnost kosovskega duha, ki je, po mojem, duh dvojne veličine: Car Lazar in njegovi možje so, po mojem, pokazali eno lastnost kosovskega duha s svojim nesebičnim junaštvom v borbi do zadnjega diha v bitki na Kosovu, da bi preprečili sovražniku vstop v deželo. Toda kasneje je carica Milica, gotovo s strašno težkim srcem, dala svojo hčer za ženo Bajazidu, komandantu turške vojske, ki je ubila njenega moža Lazarja. To dejanje, ki ga je napravila, da bi rešila srbski narod, me zbode kot druga lastnost "Kosovskega duha": Rešitev naroda.

Ko je prišla prva svetovna vojna, so

Srbi imeli velike vojaške poveljnike in vlado, ki ni bežala, kot je vlada 27. marca 1941. Tedaj so pokazali prvo potezo kosovskega duha in se junaško borili, da bi sovražniku preprečili vstop v deželo. Toda, ko so v Nišu uvideli, leta 1915, da bo evakuacija neizogibna, kaj je tedaj napravila njihova vlada?

Tedaj je bila vlada sestavljena iz radikalov pod Nikolom Pošičem, demokratov pod Ljubo Davidovičem in progresivnih pod Vojo Marinkovičem. Opozicija, liberali pod Stojanom Ribarcem in dr. Vojo Veljkovičem so bili naklonjeni političnemu in gospodarskemu sodelovanju z Avstrijo.

V smislu druge lastnosti kosovskega duha so Pašič, Davidovič in Marinkovič zaprosili Ribarca in Veljkoviča kot moža, ki sta bila verjetno najpripravnjša za sodelovanje z Avstriji in Nemci, da naj ostaneta v deželi s sedmimi od 14 njihovih poslancev in storita vse, kar le moreta, da bosta reševala narod med okupacijo.

Med to okupacijo je bil Veljkovič "Bürgermeister" v Belgradu. Pašič mu je pošiljal pomoč preko Rdečega križa, da je to pomoč potem ta delil med uradnike, upokojeince in invalide. Ko se je vlada vrnila leta 1918 sta vlada in kralj odlikovala Ribarca in Veljkoviča. Oba so privzeli v vlado, Veljkoviča kot ministra za finance, Ribarca kot ministra za industrijo. Nihče ju ni zmerjal s Quislingi.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

KONCERT FRANJE GOLOB

v soboto 27. septembra t. l. v koncertni dvorani Consejo de Mujeres, ki je bil namenjen predvsem Slovincem, je po uspehu preselel v vseh pogledih pričakovanja. Udeležba je bila zelo lepa in so prišli poslušati našo umetnico poleg številnih novonaseljencev tudi odlični člani slovenske kolonije starih naseljenec. Med argentinskimi gosti je bilo opaziti kritike in nekaj priznanih glasbenikov.

Franja Golob je bila za svoja visoko umetniška izvajanja deležna tolikega priznanja, da je morala izredno občrnemu sporedu dodati še več pesmi. Slovenska kulturna akcija, ki je koncert priredila, ji je poklonila lep šopek v narodnih barvah. Med ostalimi šopki je vzbujal pozornost oni, ki je bil sestavljen tudi iz rož v slovenskih narodnih barvah ter pšeničnih klasov in je bil ovit v trak zelene bele barve, ki so predstavljale barve mesta Ljubljane, kjer je Franja Golob doživela toliko nepozabnih opernih in koncertnih uspehov.

IMAŠ ZE VSTOPNICE?

Samo dober teden je še

do

GALLUSOVEGA koncerta

KOROŠKA

Na praznik Marijinega vnebovzeta dne 15. avgusta je bil na Visoki Bistrici vsakoletni romarski shod. Udeležba na njem je bila zelo lepa.

Titov veleposlanik na Dunaju, prof. Zemljak, je uradno obiskal Koroško. V spremstvu celovškega generalnega konzula Borisa Trampuža je obiskal deželne glavarja Ferdinanda Wedeniga ter druge predstavnike.

Koroški velesojem v Celovcu zavzema 70.000 kv. m. odprtega ter 10.000 kv. m. zaprtega razpustišča. Za letošnje velesojmsko prireditev se je priglasilo 821 razstavljalcev, od katerih 65 inozemcev. Na velesojmskem prostoru ima Jugoslavija lasten paviljon, v katerem so bili razstavljeni izdelki 31 podjetij. Ta so bila večinoma iz Slovenije.

Pri Sv. Hemi je imel novo mašo novomašnik Simon Wutte. Pri prvi daritvi Bogu sta novomašniku asistirala njegova novomašna tovariša Janez Skuk iz Libuž in Janez Markič iz Nove vasi. Novomašniku je govoril kanonik Aleš Zechner, med mašo pa prepeval domači pevski zbor.

V Zagorju so imeli tudi novo mašo. Za kraj je bila to prava narodna slavnost. Novo mašo je imel novomašnik Pepi Adamič. Ljudsko petje je vodil g. dr. Cigan, novomašniku je pa imel ognjevit govor p. Odilo de Lemonta, USA.

PREDSTAVA GOGOLJEVE ŽENITVE

Malo za oddih, malo za dobro voljo je Ciudadelski oder zadnjo nedeljo postavil na deske Gogoljevo komedijo v 3 dejanjih Ženitev. Pred pričetkom je o avtorju, ki je umrl star komaj 42 let, in njegovem delu spregovoril nekaj besed režiser, g. Špeh, ter označil njegovo delo kot nič manj vredno v ruski, kakor je bilo Molierovo v francoski književnosti. Citiral je njegove besede o gledališču: "Gledališče ni prazno brezdelje in sploh ni majhna stvar, če pomislimo, da je v njem prostora tudi za več tisoč ljudi, in da se vsa ta človeška množica, čeprav med njenimi poedinici ni nikake sličnosti, v istem času lahko napolni z enim samim navdušenjem, z joko z enakimi solzami, se zasmeje z istim vsečloveškim smehom..." Med nami Slovenci je najbolj znano odrsko delo njegov Revizor, ki ga vedno znova radi gledamo ter roman Taras Bulba, katerega filmanje je v pripravi...

Ženitev je Gogoljevo lahko delo, ki prikazuje komične momente starih ruskih ženitnih kandidatov, kateri si niso sami iskali neveste, ampak preko posredovalcev. In ker je tak posredovalec za eno in isto nevesto imel v zalogi po več ženinov ali obratno, ki so nemalokrat istočasno prišli na ogledi, so nastale take smešne scene, kakor nam jih v ženitvi avtor prikazuje. Osrednja scena je ženitev aktivnega dvornega svetnika Podkoljosina, ki bi sicer rad bil prištet med izvoljene — oženjene, a nima toliko korajžja, da bi deklici izrazil svojo ljubezen in jo prosil za ženo. In že ko mu njegov prijatelj Kočkarov vse zmeštarja za ženitev, se ga znova polasti strahopetnost in na tihoma in neopaženo pobegne... Okrog te osrednje figure pa je še navezana istočasno usoda štirih drugih ženitnih kandidatov, ki jih

VSAK TEDEN ENA

DOLENJSKA...

Pridi Gorenjc z mrzle planine, vabi Dolenjc z gorke doline, mrzel je led, pridi se gret.

Sonce gorke tukaj nam sije trta ljubo gor se ovije, vince z gore, greje srce.

Brati nas rod, brati nas Sava pridi na brod krški s Triglava: Bratec bod' moj, pij ga z menoj!

Trta rodi, trud pozabimo! Vince blišči, Slovincem napijmo, Bratom okrog: Živi jih Bog.

Posebnega priznanja je bil deležen tudi g. Jože Osana tako za mojstrski spremljavo pri klavirju, kakor tudi za obe pesmi, ki jih je pela Golobova v njegovi kompoziciji na Balantičevo besedilo.

Pri argentinski dnevni kritiki je imel koncert lep odmev. Zopet smo brali o lepem in izenačenem glasu Golobove ter o njenih interpretacijskih kvalitetah.

Na koncertu so bili dvojni sporedi zelo okusno pripravljene: slovenski in španski. Pripravila jih je založba Tabor.

Svobodni in kulturni narodi slovesno proslavljajo svoje narodne praznike, posebno še tiste, ki jih spominjajo na to, kako so se rešili sužnosti in dosegli svobodo.

Za nas Slovence je tak narodni praznik 29. oktober, ki nas spominja, da smo se na ta dan pred štiridesetimi leti otresli avstro-ogrskih verig.

Zato bomo ta največji slovenski narodni praznik slovesno proslavili s svečano akademijo, ki bo v **nedeljo 19. oktobra popoldne ob 17. uri** v dvorani Sgdo Corazón de Jesús, Hipólito Irigoyen 4350 v Capitalu.

Na tej akademiji nam bodo združeni pevski zbori (Gallus, Latús, Ramos Mejía in San Martín) zapeli slovensko in argentinsko himno. Poslušali bomo recitacije in govore. Slovenski pevski zbor Gallus bo nudil vse najboljše, kar premore: nastopil bo njegov ženski zbor v narodnih nošah, potem otroški zbor in celotni mešani zbor pod vodstvom dr. Savellija. Nastopil bo v narodnih nošah tudi znani moški kvartet "Vasovalci". Nastopila bo tudi folklorna skupina.

Na predvečer bo svečana gledališka predstava Linhartove komedije "Ta veseli dan ali Matiček se ženi", o čemer poročamo na drugem mestu.

več ali manj na enak način Gogolj prikazuje kot pojave tedanje družbe...

V vlogi Podkoljosina je nastopil član sanjuškega farnega odra, g. Oven, ter z umirjeno igro izoblikoval pristen tip ruskega dvornega svetnika Gogoljevega časa; ob njem se je odlikoval v vlogi Kočkarjevega g. Urh, ki je bil spreten in iznajdljiv, dasi ni docela izrazil širokih možnosti, ki mu jih vloga osrednje figure v vsaj komediji nudi... Bila pa je zajetno podana posredovalka, Fekla Ivanovna v vlogi g. Blejčeve, ki je tudi to pot vodila med ženskim osebjem. Nevesta, Agatja Tihonovna, je bila zaupana gđc. Kocjanovi, dovolj prepričljivi in sramežljivi deklici, dasi je teta Pantelejmovna, gđc. Štefancičeva, bila mestoma zelo skrbno igrana, je pa drugje zašla v preproščino, na škodo dostojanstvu. Med ostalimi ženitnimi kandidati je na prvem mestu gotovo odlična kreacija Ževakina, g. Kastreve, elegantna pojava Anučkina, g. Novak, mestoma zelo dober lik Jajčnice, g. Miklave, ter iznajdljivost in originalnost sluga Stjepana, v osebi g. Pavliča. Zasedbo sta dopolnila hišna Dujnaška, gđc. Stanonik in trgovec Starikov, g. Znidaršič.

Primerni kostumi so pripomogli k učinkovitosti komedije; scenografijo ruskega vzdušja je lepo zadel scenograf g. Pavlič, režijo pa je vodil g. Špeh: ni ji kaj oporekati, le mestoma bi bil tempo lahko hitrejši, tako bi posamezni efekti bili močnejši.

Občinstvo, ki ga je bilo nekaj manj kakor običajno (klimatsko neugoden popoldne) se je doobra nasmejalo in odhajalo zadovoljno. Ta oddih igralcem, kakor tudi občinstvu, je bil kar dobrodošel... —jkc

Spominska proslava padlim žrtvam Grčaric, Jelendola in Turjaka (Nadaljevanje z 2. strani)

trdnjava. Komunisti so tudi tu borcem obljubili amnestijo. Mnogi borci so tedaj v ranjenem ponosu jokali, dali so pa to prisego: "Če bi sovražnik, naš brat, tudi sedaj prelomil dano besedo o amnestiji, tedaj prisegamo pri Vsemogočnem Bogu, da se bomo tisti, ki bo mo ostali živi, kot eden dvignili in nadaljevali borbo proti verolomnemu sovražniku". Dane besede komunisti seveda tudi tu niso držali. Imena krajev Mozelj, Jelendol so bile priče komunističnih morij.

Končno govornik naglašja, da je sedaj preteklo že dovolj časa, da se tedajnjim dogodkom moremo približati z realočesom, da jih moremo z zdravim razumom presoditi ter izluščiti iz njih tisto, kar je bistveno vplivalo na razvoj borbe in kar nam more biti velika izkušnja v bodočnost."

Tu je navedel izjavo ted. komunističnega poveljnika Pere Popivode predanim vojakom v Kočevju "Če bi imeli vaši poveljniki toliko strategije, kot je junastva v vas, nikoli ne bi padel Turjak". Druga izjava se pa glasi: "Povej našim prijateljem, da odhajamo v smrt nedolžni in reci jim, naj se ne prerekajo med seboj, naj bodo edini, ker le v tem je naša zmaga". Dal jo je pa kurat Malovrh kuratu Mavcu in sojetnikom predno so ga odgnali na morišče.

Svoja lepa izvajanja je govornik zaključil z ugotovitvijo: "Dvoje izjav in en zaključek: "Ne meč, pregnala nas je sreča kriva!" Tista sreča kriva, ki nas dela majhne in ozke v velikih momentih, ko nam je lastni prestiž pokrit s frazami za narod, ko se sklicujemo na pravovernost in si lastimo monopol v prikrojevanju narodove usode, četudi vemo, da razdiramo enotne sile, ki so potrebne proti enotnemu sovražniku. Z gotovostjo si upam trditi, da ni bilo idejne razlike med borci, tistimi v Turjaku in onimi v Grčaricah. In vendar v usodnem trenutku ni bilo medsebojne pomoči, ker ni bilo tesnega sodelovanja med njimi, kajti tako je zahtevala ambicioznost tistih, ki so jim bila na skrbi življenja, idealnih

borcev, pa se niso zavedali velikega časa.

Ko smo se mi zabili v Turjak in Grčarice, da počakamo zaveznike, ki so nas stokrat pred tem in po tem izdali, je komunist razoroževal bežeče laško vojsko in mobiliziral po naših vaseh. Še več Turjak ni vedel za Grčarice in Grčarice niso imele zveze s Turjakom. Divide et impera! Pa ne sovražnik, sami smo se razdelili. V kočevskih zaporih so se našli stari preizkušeni borci in niso mogli razumeti, kako je mogoče, da je do tega prišlo. Namesto tesnega sodelovanja, skupne zmage nad komunistom, ki je znal imeti vse lastnosti razen junastva, je bila skupna ječa in grob".

Po recitajski točki g. Mira Omana je fantovski zbor SFZ pod vodstvom g. Žebreta lepo zapel padlim junakom v spomin žalostinko Oj Doberdob, nato pa še pesmi: Kje so tiste stezice in Po večerni uri.

Po spominski proslavi so imeli člani društva Bojevnik informativni sestanek, nato pa so v prijateljskem razgovoru prebili popoldanske ure na Pristavi ter obujali spomine na padle tovariše-borce.

SLOVENCİ PO SVETU AVSTRALIJA

List Žar poroča o slovenski tragediji v Fairy Meadow. Dne 2. septembra sta našli dve avstralski dekleti telo obešenca v kopalnišni oblačilnici v Fairy Meadow. Policija je ugotovila, da je bil pokojnik Franjo Novak. Pokojnik je s svojo družino bil v Avstraliji komaj tri mesece.

Poroke: V Paddingtonu je 30. avgusta poročil p. Bernard Ambrožič dva para iz Semiča v Beli krajini. Pred oltar so stopili Anton Skubic in Marija Skala ter Vid Stariha in Cveta Skala. Svatba je bila v Slovenskem domu. Iste dne sta se tudi poročila v Sydneyu Alojzij Hrvat in Emilija Fabec. Poročil ju je g. dr. Mikula. Dne 6. septembra sta pa sklenila zakonsko zvezo v Sydneyu g. Savel Barba in Hermina Penko.

Vsak naročnik Svobodne Slovenije bo diši, da je že plačal letošnjo naročnino, ali je to še plačal, naj poleg redne naročnine 140 pesov, prispeva vsaj 20 pesov za tiskovni sklad.

LOJZE NOVAK
izključno zastopstvo
BUMAR, S.R.L.
Avda de Mayo 302 - T. E. 658-7083
Ramos Mejia

nudi slovenski skupnosti po najboljših cenah — tudi na dolgoročno odplačevanja — najbolj električne hladilnike, televizijske aparate, pralne stroje, štedilnike, radijske aparate, kolesa, električne črpalke za vodo, ventilatorje, šivalne stroje in vse druge potrebščine za dom.

PRIDEM TUDI NA DOM. Klicati T. E. 658-7083 ali osebno v trgovini.

JAVNI NOTAR
Francisco Raul Cascante
Escribano Público
Uruguay 387
T. E. 40-1605 Buenos Aires

PO ŠPORTNEM SVETU

Reprezentanca Brazila je tretjič zaporedoma osvojila prvenstvo Južne Amerike v modernem vojaškem peterboju. Argentinec poročnik Riera pa je prvak poedinec v tej panogi.

Prejšnji boksarski prvak E. Lausse, je v borbi, kjer sicer ni šlo za naslov, premagal po točkah sedanjega prvaka E. Selpa. Borba je bila nezanemljiva, posebno ker se je Selpa izmikal. Pred tekmo je Selpa zelo kategorično zatrjeval, da bo premagal tekmeča.

Na Spartakiadah — vojaških športnih tekmah držav za železno zaveso v Leipzigu — je Kitajec Chen Ching-kai postavil nov svetovni rekord v dviganju uteži (petelinja teža) s 140,5 kg.

Nov svetovni višek v plavanju v stilu "metulček" na 100 m je v Los Angelesu postavil Lance Larsen s časom 59,6 s.

V oktobru bodo v Limi, Perú, prve južnoameriške vseučiliške športne igre. Poleg prireditelja bodo poslale svoje ekipe še Argentina, Bolivija, Brasil, Kolumbija, Čile, Ekvador, Paragvaj, Urugvaj in Venezuela.

V tekmi za "Pokal evropskih držav" je nogometna reprezentanca ZSSR premagala Madžarsko s 3:1 (3:0).

Aleksisa Miteffa, argentinskega boksarja težke kategorije, ki nastopa v ZDA, je premagal Nemeč W. Bešmanoff s tehničnim knock-outom v prvem krogu. Ker je v prvi tekmi zmagal Miteff s knock-outom, se bosta oba tekmeča pomerila še tretjič.

XII. šahovski mednarodni turnir za "Pokal H. Russell". V sredo je v Münchenu pričel znani turnir, ki velja za neoficijno svetovno prvenstvo po ekipah. Na tem turnirju merije svoje moči ekipe sledečih držav: Argentina, Belgija, Zap. Nemčija, Bolgarija, Čile, Danska, Anglija, Škotska, Turčija, Francija, Iran, Irska, Islandija, Izrael, Kanada, Kolumbija, Libanon, Holandija, Norveška, Avstrija, Filipini, Poljska, Vzh. Nemčija, Puerto Rico, Švedska, Švica, Španija, Južna Afrika, Češkoslovaška, ZSSR, Madžarska, ZDA, Tunez.

Jugoslavijo zastopajo: Gligorić, Matanović, Trilunac, Ivkov, Djurašević in Fuderer; Argentino: Panno, Sanguinetti, Redolfi, Emma, Pilnik, Eliškases; ZSSR pa Botvink, Smislov, Keres, Bronstein, Talj in Petrosian.

OBVESTILA

V zvezi z vsenarodno proslavo 40 obletnice slovenske osvoboditve, bo tudi Slovenska kulturna akcija počastila ta

PAKETE ZA BOŽIČ
vsakovrstne, kakor tudi zdravila, šivalne stroje, radijske aparate, dvokolesa itd. najboljše in najceneje pošilja

Jadran - Pak
Charcas 767 in 769 — TE 31-8788
HOTEL PACIFICO
Uradne ure od 15-19 ure, ob sobotah od 11-13 ure.

Pismena naročila, kakor tudi denar, pošiljajte po giro postal ali z bančnim čekom na

ZDENKA KALEČAK
Casilla de Correo 340 - Buenos Aires
Vsi paketi so zavarovani in prispejo v 21 dneh.
Znatno znižane cene!

pomembni praznik s slavnostno predstavo A. T. Linhartar petdejsanske komedije "TA VESELI DAN ALI MATICEK SE ZENI". Predstava bo na predvečer vseslovenske proslave, v soboto dne 18. oktobra točno ob sedmih zvečer na odru kolegija Franciskank misijonark Marijinih, Arroyo 909, Capital. Komedijo bo uprizoril Gledališki odsek S.K.A. v prireditvi in režiji Nikolaja Jeločnika, s sceno arh. Marijana Eiletza, glasbo W. A. Mozarta v prireditvi Al. Geržiniča na Linhartovo besedilo pevskega zbora iz San Martina pod vodstvom dirigenta V. Klemenčiča. Igrali bodo članice in člani odseka in gostje. — Vstopnice po \$ 20.— in \$ 15.— bodo v predprodaji od nedelje 5. oktobra naprej. Najlažji dohod v kolegij je: s trolejbusi 311 ali 312 do Suipache, od tod 1 kvadro po klancu; ali po Avd. Sta Fe, do Suipache in 3 kvadre do Arroyo.

SPZ Gallus sporoča rojakom, da bo v nedeljo 12. okt. točno pol ure pred koncertom, t. j. ob 16,30 v zavodski kapeli na Yapeyú 132 sveta maša.

Sladko je vince s Trške gorice... je uvodna napitnica v venček dolenskih v prireditvi znanega, sedaj v USA živečega skladatelja Ludvika Puša. Ta venček, poleg mnogih drugih zanimivih točk — da ne omenjamo ponovnega nastopa otroškega zbora — boste lahko slišali na "Gallusovem" koncertu 12. t. m.

Ste že ukrenili potrebno za pravoča-

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare
Redactor: José Kroselj
Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
Argentina

CORREO ARGENTINO Central B
FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5775
TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 5824
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 571282

sno nabavo vstopnic? Po \$ 20, 15 in 10 jih dobite v Dušnopastirski pisarni na Ramon Falkonu 4158 ali pri g. Lipušku v San Justo.

Tudi ne pozabite, da dobi vsak udeleženec pred vhom v koncertno dvorano brezplačno spominsko brošuro, ki bo — po vseh računih sodeč dosegla izreden obseg 48 strani.

12. oktobra torej vsi na Yapeyú 132 (poldrugo kvadro od Rivadavije, podzemna postaja Medrano, kjer smo pred leti hodili k našim nedeljskim mašam na Belgrano).

Na dan presvetega Marijinega Imena je Bog poklical k Sebi našo ljubo mamo

MARIJO NOVAK

in na sopranik Marije sedem žalosti so jo položili k zadnjemu počitku na pokopališču župnije Moravče.

Kakor so naša draga mama naš, svoje otroke, vedno izročali Mariji, tako bomo tudi mi njeno dušo izročali božjemu usmiljenju po Marijinih rokah. Rojakom jo priporočamo v molitev.

Žalujoci:

Franc in Štefan, sinova, duhovnika, heč Minka, por. Urbanija z družino San Justo, Moravče v septembru 1958 in sin Stanko z družino

Sorodnikom, prijateljem in znancem sporočamo žalostno novico, da so 21. septembra odšli po večno plačilo naš dobiro oče, stari oče, brat in stric

Franc Kopač

posestnik v Prikrnici pri Moravčah

K zadnjemu počitku so jih položili v torek 23 sept. na farno pokopališče v Moravče. Naj v miru počivajo v domači zemlji.

Sveta maša zadušnica bo v soboto 4. okt. ob 7h v Parroquia "La Virgen de las Flores" — Alvarez v Constituyentes, Morón.

Zalujoci v domovini:

žena Ivana, roj. Klopčič, sinova Franc in Tone heč Ivana, sestra Marija Roglič

V Argentini pa:

sin Ivan in hčere Francka, Ančka in Mimi vsi z družinami Moravče, Celje, Ljubljana, Buenos Aires.

Da bi čut za ljubezen do bližnjega postal med nami večji, prireja Vincencijeve konferenca svoj

DRUGI DOBRODELNI DAN

v nedeljo, 5. OKTOBRA, V SLOVENSKI HIŠI, RAMON FALCON 4158
PRIREDITEV JE CELODNEVNA

Prične se dopoldne ob 9.30 s sv. mašo za dobrotnike in podpirance Vincencijeve konference.

Nato kosilo za vse, ki bodo počakali popoldanskega dela prireditve. Za jedajo in pijačo je v polni meri poskrbljeno. Na razpologo bo tudi vino iz sodčka, ki je prišlo naravnost iz vinogradnih krajev. Popoldne ob 17.30 nastop naših otrok. Predvajali bodo pevske in rajalne točke. Na programu je tudi bogat srečolov.

Lepo prosimo dobitkov in peciva.

najfinejši, najmodernejši in najcenejši šivalni stroj za Vaš dom. Mesečna odplačila.

Posvetujte se pri direktnem zastopniku tovarne

EIBAR

KROJAŠKI SALON NOVAK
Cerrito 2245 (višina San Martin 2200, kol. št. 2 in 223)
LOMAS DEL MIRADOR

FRANC WERFEL — Prevedel: KAREL MAUSER

(105)

PESEM O BERNARDKI

S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main

Kakor da je pravkar umrla. Protokol je napravil veliko zgledovanj. Časopisi so poročali, da je zgodba o nestrohnem truplu sama prevara. Pisali so, da so jo nekaj ur po smrti balzamirali in zdaj so to mumijo imenovali milostno, čudežev polno in odlikovano truplo. Bernardkin nasprotnik v procesu, advocatus diaboli, se je tega argumenta poslužil. Zavoljo njega so sedemnajst let truplo znova pregledala. Nobenega znaka ni bilo, da bi bil sum upravičen. To se je zgodilo leta 1925. Za Bernardkin proces ni bilo nobene ovire več. Sledila je proglašenje blaženim.

In zdaj je spet preteklo osem polnih let. V apsidni pod Berninijevo Glorio je Bernardkin advokat, ki je v vseh inštancah zmagoslavno zaključil proces, ponizno prosil papeža, naj ime lurske deklice vpiše v seznam svetnikov. Papež ne odgovarja sam temveč po glasniku, ssonsignoru Bacci-u, ki sedi na pručici pod tronom, tako, da je s profilom obrnjen proti Piju. Sveti Oče, je dejal Bacci, srčno želi, da bi mogel potrditi to svetništvo. Preden pa se to zgodi, je potrebno, da še enkrat zaprosijo za božje

razsvetljenje. Vsi pokleknejo in pojo litanije vseh svetnikov. Potlej da papež znamenje za Sveti Creator Spiritus, ki mogočno zadoni iz grl duhovnikov in sikstinskega deškega zbora ter zaplava po velikanskem prostoru. Po himni Bernardkin advokat še enkrat ponovi prošnjo. Monsignore Bacci se dvigne, poklekne pred Njegovo Svetost in razprostre roke proti njemu.

"Dvigni se, Peter, ki živiš v naslednikih in spregovoril!"

Potlej se obrne proti velikanski množici in zakliče:

"Vi pa poslušajte v spoštovanju Petrovo nezmotljivo besedo!"

Potlej so postavili pred papeža mikrofona. Skozi ojačani zvočnik je v sleherni kot Svetega Petra segel sonorni glas enajstega Pija.

"Izjavljamo in odločamo, da je blažena Marija Bernarda Soubirous svetnica. Njeno ime vpišemo v seznam svetnikov. Odločamo, da se njen spomin vsako leto, pobožno obhaja na šestnajstega aprila, ko se je devica rodila za nebesa!"

To je formula. Komaj je bila izrečena,

že je zadonel tisočglasni Te-Deum, ki so ga spremljale srebrne trobente in glasovi zvonov v cerkvi Sv. Petra. V to so vpadli zvonovi trestih rimskih cerkva in neštevilni zvonovi po vsej zemlji, ki so naznanjali večno slavo male Bernardke Soubirous iz Rue des Petites Fossées.

Enajst je ura. Pričenja se papeževa slovenska maša. Mašuje latinsko in grško, da označi univerzalnost Cerkev in dneva: Po evangeliju pridiguje. In spet zveni njegov močni, topli, moški glas po zvočnikih. Svetnico, je dejal Pij, lahko primerjamo teleskopu stronomov. Z njim moremo videti zvezde, ki jih s prostim očesom ne moremo videti. Po svetnikih se učimo jasnejše spoznavati večne resnice, ki jih naše slabe oči ne vidijo jasno. Papež slavi Bernardkino čistost, preprostost in neustrašeno bojevitost, s katero je branila proti celemu svetu dvomljivcev, porogljivcev in sovražnikov pristnosti svojih prikazovanj. Ne samo v blagoslova polnih lurskih čudežih leži neizmerno bogastvo, bogastvo je v celih življenju nove svetnice. Pij govori tudi o demoničnih glasovih, ki jih je Bernardka slišala med prikazovanji. Ti glasovi so se neizmerno pomnožili. Poln jih je svet in del človeštva je v oblasti demona. Vročica blodnih nauk grozi človekemu duhu, da ga pahne v krvavo pogubo. V tem težkem boju za dokončno zmago ne stoji kot skala samo Lurd, temveč tudi življenje Bernardke

Soubirous, ki obeta up za prihodnje čase...

Bouhouherstova glava niha od besed, muzike, harv in luči. Prijazni komentator mu prevaja papežev pridigo. Slovesnost pa še ni končana. Kardinal Verde zdaj prvič zapoje molitev k sveti Bernardki. Dvanajst je že ura. Več kot ena je, preden more Bouhouhorts, zarinjen v množico, zapustiti cerkev sv. Petra.

Trg je poln ljudi. Bouhouhorts je izgubil svojo družbo, Brez volje zablodil v stransko ulico. Kljub decemberskemu dnevu sije močno sonce z brezoblačnega neba. Starec ni samo izčrpan, temveč tudi žejen in lačen. Kar mimogrede sedi v mali krčmi, ki ima zavoljo lepega vremena mize celo na cesti. Poje velik krožnik rezancev in pije viloletno kampansko vino. Po jedi je Bouhouhortsu zelo prijetno. Zadovoljen pogleduje v množice, ki se gnetejo po ulicah.

Glej no, govori Bouhouhorts sam pri sebi, gospod poleg mene je imel prav. To je res kariera! In Bernardka Soubirous me je nosila v naročju. V tistih dneh sem bil zraven. In kako je bilo takrat v ušivem Cachotu, se še natančno spominjam. In sedaj je Bernardka visoka osebnost v nebesih in papež ter kardinal jo kličejo v molitvah. In ker sem bil z njo v Cachotu, bom nemara tudi kmalu v nebesih, če si v zadnjem hipu ne bom nakopal kakih velikih grehov...

Starec gleda proti jasnemu rimskemu nebu. Prepričan je, da v nebu na Rimom stanujejo in stolujejo vsi svetniki Cerkev. Tja navsezadnje spada o. Mogoče gleda Bernardka Soubirous ravno nanj, kako lepo sedi na prijetnem soncu, popolnoma sam na veseli ulici, zdrav in močan s svojimi sedeminsedemdesetimi leti. Tedaj se v Bouhouhortsu zbuji resnična želja, da bi bil zvezan z Bernardko Soubirous. To stori na svoj način. Prsti tipljevo za rožnim vencem v žepu. Sicer molitev ne spada na cesto, temveč v cerkev. Ali ni veliki Rim ena sama cerkev? Vrtnar iz Paua ne moli žalostnega dela, tudi ne veselega, temveč čistiljivega, ki vodi človeške misli k zmagi, k slavi in k vnebohodu. Ustnice mu šepetajo Zdravemarije, pri čemer se krepko bori z veliko trudnostjo. Še vedno poredne oči pa sledijo vrvežu na ulici. Avtomobili švigajo mimo. Sladoledar zvoni pobalinom in služkinjam, ki jim prodaja sladoled. Iz stranskih ulic done žalostni glasovi prodajalcev pomaranč, janeža in čebule. Pod rimskim nebom, kjer so zbrani vsi svetniki, ki slave novo svetnico, grmi vojaški aeroplan.

Po štirideseti Zdravemariji prično hudomušne oči postajati težke in ravno pri petdeseti Bouhouhorts zakima. Njegovo srce pa je tudi v spanju veselo.

K O N E C